

Wat is natuurlijke landbouw?

Natuurlijke landbouw is landbouw die samenwerkt met en een herstellend effect heeft op biodiversiteit. Dat wil zeggen:

1. Gezonde bodem centraal.
2. Mengteelt in plaats van monocultuur.
3. Geen externe middelen als kunstmest en pesticiden.
4. Actief stimuleren van de lokale ecologie.

Natuurlijke landbouw kent diverse vormen: regeneratieve landbouw, agroforestry, permacultuur en ook bepaalde vormen van biologische en biodynamische landbouw. De vier principes zijn ons uitgangspunt. Ze zijn binnen de eerder genoemde vormen van landbouw toe te passen. Daarmee vormt natuurlijke landbouw een overkoepelende term voor iedereen die op zijn eigen manier met de natuur mee boert.

De vier principes

I. Gezonde bodem centraal

Uitgangspunt Bodemgezondheid staat centraal in de bedrijfsvoering. Dat betekent concreet een bodem met een grote diversiteit en hoeveelheid aan bodemleven, een goede structuur en voldoende nutriënten in kringloop. Onder bodemleven verstaan we organismen zoals wormen, insecten en mijten, nematoden en protisten, en bacteriën en schimmels.

Hoe doe je dit?

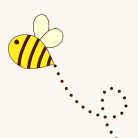
- Houd de grond bedekt met groenbemester of ander organische materiaal, zoals mulch of compost.
- Houd waar mogelijk levende wortels in de grond. Doe dit bijvoorbeeld met meerjarige beplanting tussen de akkers of door bij veehouderij te kiezen voor grasmix met kruiden en grassen die dieper wortelen.
- Maak gebruik van niet-kerende grondbewerking; verstoor de grond zo min mogelijk door zo min mogelijk te ploegen of de bodem op andere manieren te bewerken.
- Ga verdichting van de bodem tegen. Gebruik zo licht mogelijke machines over vaste rijpaden, en bewerk de grond alleen wanneer deze het toelaat – dat is overal verschillend.

Effect Jouw bodem kan:

- Regenwater beter opnemen en vasthouden voor drogere periodes, ook bij hevige neerslag.
- Zich beter weren tegen ziektes en plagen.
- Koolstof beter opslaan.
- Productief blijven zonder externe middelen (zie ook punt 3).

Ook is een gezonde bodem rijk aan biodiversiteit. Deze ondergrondse diversiteit leidt tot grotere bovengrondse biodiversiteit.

Hoe neem je dit waar? Bodemgezondheid meet je via bodemanalyse. Je kiest meetpunten die passen bij hoe je jouw bodem wilt verbeteren. Een aantal kenmerken is met het blote oog te zien, zoals hoe je bodem reageert op hevige regen en de bodemstructuur (niet verdicht). Kijk ook naar de hoeveelheid regenwormen en andere organismen, en de diepte van wortels in de bodem.

2. Mengteelt in plaats van monocultuur

Uitgangspunt Je verbouwt verschillende gewassen en/of houdt diverse dieren om zo een weerbaar bedrijf neer te zetten. De verschillende soorten versterken elkaar, de bodem en de directe omgeving. Kwaliteit gaat hier boven kwantiteit. De werkbaarheid verschilt per locatie, type bedrijf en voorkeur van ondernemer, en kan je als boer het beste vrij invullen.

Hoe doe je dit?

- In de akkerbouw werk je zo veel mogelijk met een positieve vruchtwisseling, doordat steeds andere gewassen elkaar opvolgen op hetzelfde perceel. Werk bijvoorbeeld met:
- Mengteelt, waar je verschillende soorten door elkaar heen verbouwd verbouwt op hetzelfde perceel.
- Stroken van verschillende gewassen. Zorg ervoor dat de stroken niet te breed zijn opgezet, zodat de diverse diversiteit van de gewassen elkaar en de omgeving kan kunnen versterken.
- En werk waar mogelijk met een combinatie van eenjarige en meerjarige (houtige) gewassen. Dit levert voordelen op voor gewasweerbaarheid en de bodem, doordat de meerjarige gewassen geworteld blijven.
- Werk je bij een melkveehouderij? Werk dan met gemengd grasland of vaste beplanting in de vorm van een voederhaag of struweel. Kies bij inkoop van diervoeder voor een natuurlijke optie uit een gemengd systeem. Lokaal geteeld diervoeder heeft de voorkeur, om de kringloop zo lokaal beter te sluiten (zie ook principe 3).

Effect Mengteelt is een middel. De volgende effecten wil je daarmee bereiken:

- Een gezonde bodem (zie principe 1).
- Een weerbaarder systeem door diversiteit en onderbreking van soorten - een ziekte op één rij gaat niet direct over naar andere rijen.
- En een financiële weerbaarheid door risicospreiding en diversificatie van producten.

De bovenstaande effecten zorgen ervoor dat de behoefte aan externe middelen is kleiner is (zie principe 3).

Hoe neem je dit waar? Diversiteit in gewassen en dieren is met het oog goed waar te nemen. Net als de bewuste keuze voor bodemversterkende dierenrassen en gewassoorten zoals meerjarige gewassen. Het effect van mengteelt is lastiger met het oog te vangen. Je kunt het waarnemen door:

- Bodemgezondheid metingen zoals omschreven in principe 1.
- De afname van behoefte voor externe middelen (principe 3).
- Het percentage van gewassen en/of dieren dat ziek is geworden.
- De groei van de gewassen en/of dieren.

3. Weg van externe middelen

Uitgangspunt Je gebruikt geen externe middelen die de werking van de natuur in de weg kunnen staan. Denk aan middelen die het bodemleven verzwakken of plaagwerende insecten doden zoals kunstmest, chemische gewasbeschermingsmiddelen, antibiotica, wormmiddelen en krachtvoer. Wanneer nodig wordt er gebruik gemaakt van natuurlijke alternatieven.

Hoe doe je dit?

Stop met het gebruik van kunstmest, chemische gewasbeschermingsmiddelen, antibiotica, wormmiddelen en krachtvoer. Een aantal natuurlijke alternatieven zijn:

- Introduceer robuustere koeienrassen en voer koeien pensgericht, waardoor de koe gezonder is en de bodem de mest beter opneemt.
- Lokale samenwerking tussen akkerbouw en veeteelt maakt uitwisseling van dierlijke mest en diervoeding mogelijk.
- Introduceer natuurlijke vijanden van plaagdieren (zoals eenden die slakken eten) of trek ze aan door uilenkasten, vogelhuisjes of vleermuiskasten te bouwen. Of leg kruidenrijke stroken aan waar plaagonderdrukkende insecten zich thuis voelen.

Effect van afwezigheid van externe (chemische) middelen is:

- De natuurlijke processen komen weer op gang, waardoor natuurlijke ecosystemen herstellen. Denk aan bodemleven, de watercyclus, mineralenkringloop en dierlijke processen. Bestuivers en plaagonderdrukkende insecten kunnen hun werk beter doen.
- Een diversiteit aan leven op het land.
- Een meer zelfredzaam bedrijf dat niet afhankelijk is van de inkoop en werking van externe middelen.
- Een beter te sluiten en lokale kringloop door te werken met natuurlijke opties.

Hoe neem je dit waar? Er worden geen externe middelen gebruikt die natuurlijke processen kunnen verstoren.

4. Actief stimuleren van de lokale ecologie

Uitgangspunten De boerderij is onderdeel van de lokale ecologie. De boer:

- is bewust van de lokale ecologie rondom zijn boerengrond en de dieren- en plantensoorten daar;
- versterkt de lokale ecologie zo veel mogelijk en hindert deze zo min mogelijk;
- past manieren toe waarop de lokale ecologie en eigen bedrijfsvoering elkaar kunnen versterken.

Waar mogelijk betreft de boer ook omliggende gronden, omdat lokale ecologie verder strekt dan je eigen grond.

Hoe doe je dit?

- Kies voor inheemse soorten of lokale rassen die het goed doen op lokale gronden en bij lokale weersomstandigheden, die bovendien goed samengaan met inheemse dier- en plantsoorten.
- Geef letterlijk ruimte aan de natuur op (ongebruikte) stukken land of via akkerranden die de juiste insecten aantrekken. Denk ook aan het aanplanten van bufferstroken voor waterkwaliteit of windhagen voor windafvang voor andere gewassen.
- Houd rekening met lokale diersoorten door te letten op broedperiodes bij maaien of maaiafval te laten liggen om een schuilplek te creëren voor lokale dieren.

Effect Op je land is er een betere samenwerking met natuurlijke processen waardoor:

- je minder hoeft in te grijpen (zie principe 3);
- je zo veel mogelijk kringlopen (lokaal) kunt sluiten (zie principe 3);
- en het systeem beter bestand is tegen extreme (klimaat)omstandigheden.

Bovendien heeft dit een positievere invloed op de lokale gemeenschap - van mens, dier en natuur. Denk aan een betere waterkwaliteit, ruimte voor insecten of vogels, of prettige wandelroutes voor buurtbewoners.

Hoe neem je dit waar? Kijk naar:

- de keuze voor lokale gewas- en dierrassen;
- of niet-productieve ruimte op het erf wordt ingezet om lokale ecologie en biodiversiteit ruimte te geven;
- of lokale dieren, planten en natuur zijn meegenomen in besluitvorming, bijvoorbeeld door te maaien na het broedseizoen;
- en hoe de natuurlijke processen de ruimte krijgen op de productieve stukken (zie principe 3).